

Касіарына Ханазавя

Моўны ўклад Янкі Купалы ў пераклад паэзіі Адама Міцкевіча

Acta Polono-Ruthenica 4, 60-69

1999

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Kaciaryna Hazanawa
Homel

Моўны ўклад Янкі Купалы ў пераклад паэзіі Адама Міцкевіча

Сярод купалаўскіх перакладаў з польскай мовы асабліва прывабліваюць пераклады твораў аднаго з сусветнавядомых паэтаў Адама Міцкевіча. Купала ўпершыню пераклаў яго творы на беларускую мову. Характэрна, што ў дачыненні да Беларусі Міцкевіч не можа лічыцца замежным пісьменнікам. Нягледзячы на замацаванне яго ў свядомасці як польскага класіка, выдатны паэт славяншчыны таксама належыць і да беларускай літаратуры. Гэтым, магчыма, і абумоўлены той факт, што Купала не толькі перакладаў, але і вучыўся ў Міцкевіча паэтычнаму майстэрству, выхоўваўся на ўзорах яго паэзіі, якую ведаў з маленства.

Украінскі паэт, перакладчык твораў Міцкевіча на ўкраінскую мову Максім Рыльскі пісаў: „Якая цяжкая праца - перакладаць Міцкевіча! Як гэты вялікі паэт можа спалучаць розныя таны і не апыняцца ў дысгармоніі! З якой яркасцю ён бачыць усё багацце фарбаў свету!”¹ Купала здолеў перадаць гэтыя яркасць і багацце міцкевічаўскіх твораў беларускай мовай.

Зварот Купалы да творчасці Міцкевіча быў своеасаблівай паэтычнай „школай”, бо яго творчасць - няспынны рух на вышыні чалавечага розуму і разам з тым выпрабаванне беларускага духу польскай мовай.

Цікавай уяўляецца моўная спецыфіка купалаўскіх перакладаў. Яны сталі асаблівым прыкладам міжмоўнай польска-беларускай камунікацыі. У творчай лабараторыі перакладчыка пераўтварэнне польскамоўных твораў у беларускамоўныя пры абавязковым захаванні зместу здзяйснялася на розных іерархічных моўных узроўнях.

Шматлікія словы мовы арыгінала (МА) Купала ўжываў і ў мове

¹ М. Рыльский, *Искусство перевода*, Москва 1986, с. 287.

перакладу (МП), што тлумачыцца блізкасцю дзвюх славянскіх моў, шматгадовым культурным узаемаўплывам, абумоўленым геаграфічным суседствам беларусаў і палякаў і знаходжаннем на працягу стагоддзяў у складзе адной дзяржавы (Вялікім Княствам Літоўскім, пазней Рэчы Паспалітай і Расійскай імперыі).

Словы такога тыпу ўвайшлі ў лексічны склад як польскай, так і беларускай мовы. Роднаснасць славянскіх моў праявілася ў лексіка-семантычных групах:

- назвах роднасці і сваяцтва: brat² - брат³; kum (В, 61) - кум (ІІІ, 334);

- частак цела чалавека: raznoksie⁴ - пазногці (ІІІ, 334); łeb (В, 61) - лоб (ІІІ, 333);

- прадметаў: miecz (Р, 16) - меч (V, 230); beczka (В, 61) - бочка (ІІІ, 334); wieża (Р, 16) - вежа (V, 231);

- жывёл і раслін: koń (В, 63) - конь (ІІІ, 335); las (Р, 63) - лес (ІІІ, 335); mak (В, 64) - мак (ІІІ, 335); zając (Р, 60) - заяц (ІІІ, 333);

- дзеянняў: świsnąć (В, 60) - свіснуць (ІІІ, 333); wytoczyć (В, 61) - вытачыць (ІІІ, 333); słuchać (В, 62) - слухаць (ІІІ, 334); mieć (В, 63) - мець (ІІІ, 335);

- якасцяў: siwy (Р, 18) - сівы (V, 231); nieczuły (Р, 18) - нячулы (V, 231); różnosny (Р, 13) - паўночны (V, 233).

Некаторыя падобныя лексемы ў МП зазналі выразныя адметнасці беларускай фанетыкі. Так, польскамоўнае спалучэнне **rz** ([ж] ці [ш]) у перакладзе перададзена зацвярдзелым [p]: *krzyż* (Р, 13) - *крыж* (V, 231). Памякчоныя і мяккія зычныя польскай мовы на беларускай глебе асімілявалі наступны [J] і падаўжаліся: *nasienie* (В, 63) - *насенне* (ІІІ, 336).

Тыповай рысай польскай мовы з'явілася праславянскае спалучэнне [kw]: *Jeszcze jedno, będzie kwita* (В, 65). У беларускім перакладзе паланізм *kwita* 'усё скончана' выконваў эмацыянальна-экс-

² А. Mickiewicz, *Ballady i romase. Ogłoszone w I tomie „Poezycj”* (1822), Warszawa 1977, s. 60 (у далейшым спасылкі падаюцца па гэтым выданні (В) з указаннем у дужках старонкі).

³ Янка Купала, *Збор твораў: у 7 т.*, Мінск 1972 - 1976, т. 5, s. 231 (у далейшым спасылкі падаюцца па гэтым выданні з указаннем у дужках тома і старонкі).

⁴ А. Mickiewicz, *Powieści poetyckie*, Warszawa 1973, s. 17 (у далейшым спасылкі падаюцца на гэтым выданні (Р) з указаннем у дужках старонкі).

прэсіўную функцыю, захоўваючы гумарыстычнасць народнага жарту: Раз яшчэ, і *квіта* будзе! (III, 337).

Своеасаблівасцю беларускай мовы, як усходнеславянскай з'яўляецца поўнагалоссе ў адрозненне ад няпоўнагалосся, характэрнага для заходнеславянскай польскай мовы: *podróż* (B, 62) - падарожжа (III, 334); *wróg* (P, 13) - вораг (V, 233); *słowik* (P, 14) - салавей (V, 234).

Тыповай рысай польскай мовы з'яўляецца канцавы цвёрды гук [с]: *moć*, які ўтварыўся шляхам пераходу *tj → c. У такім выглядзе дадзеная лексема стала здабыткам купалаўскага перакладу і захавалася ў беларускай мове: *Teraz jużes w naszej mocy* (B, 65) - Але ты [Твардоўскі] ў моцы нашай (III, 336).

Акрамя слоў агульных для дзвюх аналізуемых моў, Купала ў сваіх перакладах часта ўжываў паланізмы, асабліва ў перакладзе ўрыўкаў з паэмы Міцкевіча *Конрад Валенрод*, прысвечанай праслаўленню гераічнага подзвігу і асабістай ахвяры ў імя радзімы, што асабліва імпанавала беларускаму паэту ў пачатку XX стагоддзя. Купала пачаў перакладаць паэму ў 1908 годзе з першага радзела „Выбар”, а уступ да яе пераклаў у 1911 - 1913 гадах. Тады закладваўся падмурак развіцця сучаснай беларускай мовы. З-за лексічнай абмежаванасці тагачаснай беларускай літаратурнай мовы магчыма растлумачыць вялікую колькасць паланізмаў, ужытых Купалам у гэтым перакладзе.

Перакладчык паспяхова ўвёў у МП польскую лексему *cnota* ў значэнні ‘дабрачыннасць, дабрадзейнасць’: *Zdobią go wielkie chrześcijańskie cnoty* (P, 17) - Красяць яго [Конрада] хрысціянскія *цноты* (V, 231). Купала надаў беларускае гучанне і польскаму слову *ziele* (трава): *[gałazka] Pnąc się po wierzbach i po wodnym ziele* (P, 14) - [галінка] Пнецца па вербах і цінавым *зелле* (V, 234).

Перакладчык карыстаўся словамі беларускай мовы, найбольш суадноснымі са словамі арыгінала ў іх узаемасувязі і суаднесенасці сэнсу цэлага сказа і больш шырокага кантэксту. У асноўным ён карыстаўся існуючымі ў беларускай мове словамі. Пры неабходнасці стварэння новага слова Купала ажыццяўляў гэта на аснове лексічных элементаў польскай мовы па аналогіі з іншымі словамі беларускай мовы пры дапамозе існуючых лексічных і словаўтваральных элементаў. Для захавання суразмернасці радкоў ён на аснове поль-

скага *zbroja* (латы) утварыў *збраенне*: Po drugiej stronie, w szyszaku i *zbroi*, Niemiec na koniu nieguchomy stoi (P, 14) - А там няскратна, у *збраенні* каваным Немец сядзіць на кані асядланым (V, 233).

Захоўваў польскія словы Купала для назваў абстрактных паняццяў: Dawna Prusaków i Litwy *zazyłość* Poszła w *niepamięć*, tylko czasem *miłość* i ludzi zbliża (P, 15). Пры перакладзе сэнс польскай лексемы *zazyłość* 'блізкія, сяброўскія адносіны' выражаны ў складзе словазлучэння, што не магчыма без страты паэтычнай рыфмоўкі. Адсутнасць беларускага слова з неабходнымі сэнсавымі суадносінамі абумовіла ўжыванне паланізма: Даўная Прусаў з Літвою *зажыласць* Пайшла ў *няпамяць*; падчас толькі *міласць* і людзей годзіць... (V, 234). Паланізм *niepamięć* (забыццё, непрытомнасць) захаваўся з-за імкнення суаднесці эмацыянальную афарбоўку МА і МП. А слова *зажыласць* вымагала рыфмоўкі са словам *міласць*, якое Купала ўжыў у нетрадыцыйным для беларускай мовы значэнні: *міласць* - *каханне*.

Вытокі польскай мовы ў перакладзе мае дзеяслоў *лучыцца* (аб'яноўвацца): Na obsytm brzegu *łączy się* z kochankiem (P, 14) - І на чужыне ўжо *лучыцца* з мілым (V, 234). Беларускай мове вядомы вытворныя ад гэтага дзеясловы *злучацца*, *далучацца*.

У тагачаснай беларускай мове не было дакладнага лексічнага адпаведніка польскаму дзеяслову *ważyć się* (асмельвацца). Таму перакладчык ужыў яго ў беларускім тэксце: Nikt *się* nie *ważył* na ostre z nim gonić (P, 16) - Ніхто не *важыцца* з ім мацавацца [з Конрадам] (V, 231).

Беларускі паэт пашыраў лексічны склад беларускай мовы за кошт некаторых паланізмаў. З гэтай мэтай ён увёў у свой пераклад польскае *zysk* (карысць): Ani swej broni dla podłego *zysku* Nie przedał (P, 17) - А так жа меча для подлага *зыску* Не запрадаў [Конрад] (V, 231).

У тэксце паэмы Міцкевіча ўжываліся словы для абазначэння спецыфічных рэалій. У такіх выпадках перакладчык карыстаўся транслірацыяй - непасрэдным ужываннем польскага слова ў беларускім напісанні, калі паведамлялася пра спецыфічныя прадметы матэрыяльнага побыту: *różaniec* (чоткі): [Niemiec] liczy *różaniec* (P, 14) - [Немец] *ружанцам* ляскоча (V, 233). Транслірацыя тут была неабходна, бо перакладчык імкнуўся прытрымлівацца лексічнай сці-

сласці абазначэння, суадноснай арыгіналу, адметнасці названай рэчы.

Нацыянальная афарбоўка была канкрэтнай асаблівасцю твораў Міцкевіча. Выявілася яна перш за ўсё ў вобразах, якія выразна адлюстроўвалі матэрыяльныя абставіны і сацыяльныя ўмовы народнага жыцця. Такі каларыт закрануў сукупнасць рыс і асаблівасцяў. Але пачынаўся ён, безумоўна, з моўнай спецыфікі твора, якую Купала, па магчымасці, імкнуўся захаваць.

Пэўнай колькасцю паланізмаў карыстаўся беларускі паэт і ў перакладзе балады Міцкевіча *Пані Твардоўская*. Сярод іх былі назвы вайсковых асоб: *Żołnierzowi... Świsnął szablą koło ucha* (В, 60) - Ён [Твардоўскі] жаўнеру... Свіснуў шабляй каля вуха (ІІІ, 333). Характэрна, што спачатку Купала замяніў слова *жаўнер* беларускім адпаведнікам *салдат* (ІІІ, 406). Захванне паланізма ў больш познім перакладзе тлумачыцца імкненнем беларускага паэта перадаць каларыт балады.

У асобную тэматычную групу можна выдзеліць у МП запызчанне з польскай мовы, якія называюць бытавыя прадметы: [Twardowski] *wódkę pił z kielicha* (В, 61), дзе *kielich* - чарка. У такім значэнні з іншай агаласоўкай у перакладзе ўжыта лексема *кяліх*: [Твардоўскі] водку піў з *кяліха* (ІІІ, 334). Польскую лексему *klamka* (ручка ад дзвярэй) Купала захаваў у МП: *Diabeł już blisko kłamki* (В, 66) - Чорт... збліжаецца пад *клямку* (ІІІ, 337).

З польскай мовы ў беларускую перайшлі назвы некаторых прадметаў працы і памераў: *świeczek* - *цвічок*, *cal* - *цаль* (памер 2,5 см.): ... to na miarę *świeczek*, *Cal* gruby, długi na trzy cale (В, 63) - ...*цвічок* такі прымерне: *У цаль* - таўсты, даўгі ў *тры цалі*.

Перакладчык выкарыстаў сінанімічныя сувязі паміж словамі, якія называлі блізкія паняцці, з рознымі лексічнымі варыянтамі для разнастайнасці мовы твора і дакладнай перадачы зместу: *Gmach będzie z ziąnek ogzecha* (В, 63) - *Гмах* з арэховых зярняткаў Выстрай... (ІІІ, 336). У беларускай мове *гмах* - велізарны будынак. Таму Купала ўжыў варыянт *gmach* - *хорам*: *I wymuruj gmach w tym lasku* (В, 63) - *Хорам* вымуруй у лесе (ІІІ, 335). Такія разнастайныя моўныя сродкі, што перадавалі аднолькавы змест і сталі блізкімі з-за суаднесенасці з аднымі і тымі ж з'явамі рэчаіснасці, сталі важнай лінгвістычнай характарыстыкай купалаўскіх перакладаў: *Patrzy,*

aż i *gtach* już gotów (В, 64) - Аж тут, глянь, *палац* гатовы (ІІІ, 336). Кожнае з гэтых слоў (*змах*, *палац*, *хорам*) у нейкай ступені сінанімічнае ў адносінах адно да аднаго, валодае стылістычнай функцыяй, выражаючы адносіны перакладчыка да „другаснай рэчаіснасці” - тэксту арыгінала.

Балада *Пані Твардоўская* у стылістычных адносінах блізкая да фальклору, таму задача перакладчыка была лягчэй з-за нацыянальнай афарбоўкі тэксту. Беларуская народная паэзія ўвайшла ў польскамоўную творчасць Міцкевіча арганічна і не была для яго чужароднай. Менавіта таму дарэчы выглядаюць у беларускім перакладзе трапныя народныя выслоў’і, якія Купала захаваў амаль у арыгінальным выглядзе: *Lecz pan każe, służa musi* (В, 64) - Што пан кажа, слуга мусіць (ІІІ, 336). Несумненныя народныя карні наступнага параўнання сталі прычынай ужывання ў беларускім тэксце яшчэ аднаго паланізма: *Nos [diablika] jak haczyk* (В, 61) - Нос [чорта], як *гачык* (ІІІ, 334), дзе *гачык* - кручок.

Стылістычныя кампаненты зместу твора ўказвалі на становішча слоў у лексічным складзе мовы. Гэтыя кампаненты характарызавалі выразы па адносінах да пэўнай сферы чалавечых зносін. Таму часам Купала карысаўся польскімі словамі, ужытымі на размоўны лад: *[diablik] Zdał kapelusza i dał susa* (В, 61) - [чорцік] *Капялюх* зняў, б’е паклоны (ІІІ, 334).

У іншых выпадках перакладчык захаваў польскія словы як гутарковыя: *[Diabeł] Czmychnąwszy dziurką od klucza* (В, 66) - Скочыў *дзюркай* чорт ад ключа (ІІ, 337).

Своеасабліва Купала пераклаў ветлівую польскую форму: *Kładę ageszt na waszeci* (В, 62) - Кладу арышт на *васпана* (ІІІ, 335). Польскае *waszeć* - гэта устарэлае *waszmość*, *wasza miłość*. Пры паважлівым звароце да мужчыны выраз ужываўся ў выглядзе: *wasza miłość pan*, з якога Купала ўтварыў *васпана*. Агульны тып эмацыянальнасці пры перакладзе перададзены поўна. Перакладчык дасягнуў эквівалентнасці дзякуючы таму, што стылістычны кампанент значэння і яго эмацыянальная характарыстыка адносіліся да ўсяго выказвання.

Па-іншаму Купала перадаў уласнае імя: *Ja na rok u Belzebuba Przyjmę za siebie mieszkanie* (В, 65) - Я на год у Бельзабуба За цябе жыць застануся (ІІІ, 337). Перакладчык адмовіўся ад больш распаўсюджанага, традыцыйнага ў беларускай літаратуры Вельзевула (наз-

ва д'ябла).

Пераклад Купалы адрозніваў спалучэнне нацыянальнай характэрнасці, перададзенай шляхам захавання сэнсу выражаных слоў з яркавасцю беларускай ідыёматыкі і фразеалогіі, а таксама з адценнямі беларускага простамоў'я. Найбольшая ступень эквівалентнасці дасягалася тым, што выраз у МА і суадносны яму ў МП мелі аднолькавую стылістычную характарыстыку. Напрыклад, *kwapic sie* (спяшацца) Купала ўдала замяніў беларускім фразеалагізмам *даць цягу* (збегчы): Twardowski ku drzwiom *się kwapił* (В, 62) - *Даць* хацеў Твардоўскі *цягу* (ІІІ, 335).

Адначасова з дасягненнем інтэлектуальнай рэакцыі неабходнай умовай перакладу была рэакцыя эмацыянальная. У купалаўскім перакладзе дасягнута дакладная перадача эмацыянальнай афарбоўкі арыгінала менавіта дзякуючы выкарыстанню беларускай народнай вобразнасці: Patrzej, oto jest kobieta, Moja zoneczka Twardowska (В, 65) - Глянь, вунь баб, як печ грудзі, Гэта, чорце, мая жонка (ІІІ, 337).

Параўнанне двух варыянтаў перакладу балады (1911-1912 і 1940 гг.) сведчыць пра вялікую працу паэта над словам, пошукі жывых, народных выразаў. Гэта дазволіла ў другім варыянце беларускага тэксту, перапрацаваным Купалам у сувязі з 85-годзем з дня смерці Міцкевіча, наблізіць твор да чытача за кошт фальклорна-беларускіх элементаў: *Miał słuchać twego gumi* (В, 62) - Тэкст першадруку: Надало ж цябе [Твардоўскі] забыцца (ІІІ, 407) - МП: Чэрцам добра ў *знакі ўеўся* (ІІІ, 334). Перакладчык не выкарыстаў стылістычны сродак арыгінала. Для яго неабходным было захаваць эмацыянальную рэакцыю беларускага тэксту, як і тэксту арыгінала. Беларускі фразеалагізм *уесца ў знакі* (надакучыць) надаў сітуацыі больш моцны экспрэсіўна-стылістычны эфект.

Народная фразеалогія надала перакладному тэксту большую выразнасць. Народныя звароты ў перапрацаваным варыянце надалі сапраўднасць МП. Беларуская ідыёматыка паўплывала на стыль твора, яго дакладнасць і народнасць: MA - *Dotąd [diabeł] jak czmycha, tak czmycha* (В, 66) - Першадрук [чорт] дагэтуль недзе скача (ІІІ, 410) - МП: [чорт] і дагэтуль *скача гіцаль* (ІІІ, 337).

Перакладчыцкі метад Купалы дазволіў пазбегнуць некаторай экзотыкі пры перадачы балады. Міцкевіч у сваім творы карыстаўся

звычайнымі ў яго час лацінскімі выразамі:

Twardowski ku drzewiom się kwapił Na takie *dictum acerbum*; Diabeł za kuntusz ułapił: „A gdzie jest *nobile verbum*?” (В, 62). Купала лацінскія фразы пераклаў па-свойму, зрабіў іх больш зразумелымі для чытача: Даць хацеў Твардоўскі цягу На сказ гэтакі чартовы, Але той злавіў за дзягу: - А дзе, кажа, *гонар слова*? (ІІІ, 335).

Важным крытэрыем якасці купалаўскага перакладу стала высокая ступень эквівалентнасці перакладу арыгіналу, дасягнутай у беларускіх перакладах твораў Міцкевіча на ўсіх узроўнях. У большасці выпадкаў Купала пры перакладзе зыходзіў не ад літары, а ад унутранага сэнсу арыгінала. Так, польскі выраз: *Wyleciał potem jak z procy* (В, 65) даслоўна перакладзены ‘потым’ выляцеў, *як з рагаткі*. На гэтай аснове ў МП няма вобраза. Эквівалентнае ўзнаўленне значэння было магчымым толькі ў межах усяго выказвання, шляхам іншага асацыятыўна-вобразнага спалучэння: [чорт] Потым выскачыў, *як з жару* (ІІІ, 336).

І ў іншых выпадках Купала захаваў сюжэтную лінію: [Niemen] już teraz dla nich był progiem wieczności; I nikt, bez straty życia lub swobody Nie mógł przestąpić zakazanej wody (Р, 14) - [Нёман] Стаўся граніцай для ўсіх недаступнай, І той мог толькі прайсці яе смела, Каму на волі жыццё надаела (V, 234). Агульнасць паняццёвай асновы тут сведчыць, што сітуацыя апісвалася шляхам указання на аднолькавыя яе прыкметы, але з розных бакоў. Спосаб апісання сітуацыі ў МП захаваны, але вар’іраванне семантычнай арганізацыі выказвання стварыла антанімічныя структуры. Калі ў МА: *nikt... nie mógł* (ніхто не мог), то ў МП: *той... мог..., каму...* Эквівалентнасць дасягнута антанімічнасцю рознамоўных выказаў.

Часам перакладчык замяняў радкі арыгінала роўнымі па сэнсе, кіруючыся імкненнем стварыць мастацкае апісанне: *O Niemie! Wkrótce runą do twych brodów Śmierć i pożogę niesące szeregi* (Р, 15) - Гэй, Нёман! Хутка к тваім сумным водам Рынуць навалы нясці зніштажэнне (V, 234). Адхіленні ад сэнсавай дакладнасці забяспечвалі мастацкасць перакладу і паўнату беларускага выражэння.

Часта ў МА і МП паведамленні апісвалі адну і тую ж сітуацыю праз розныя моўныя камбінацыі. Такія паведамленні адрозніваліся характарам і колькасцю прыкмет і асаблівасцямі сувязей паміж асобнымі часткамі выказванняў: [słowiki] *Wiodą jak dawniej litewskie roz-*

mowy Lub, swobodnymi wymknawszy się pióry, latają w gości na spólne ostrowy (P, 14) - [салавейкі] Свае літоўскія баюць размовы, Дзеляцца спольна і дружбай, і ласкай, Як бы граніцы не знаючы новай (V, 234). У прыведзеных радках немагчыма супаставіць лексічны склад, спалучыць лексіку і структуру арыгінала і перакладу адносінамі семантычнай ці сінтаксічнай трансфармацыі. Эквівалентнасцю на ўзроўні паведамленняў Купала дасягаў захавання ў перакладзе дамінантнай функцыі выказвання - перадаваў асноўны сэнс сітуацыі.

Часам захоўвалася найменшая агульнасць зместу купалаўскага перакладу з арыгіналам: [Konrad] Pierwszy zahaczył pohańców okręty; I na turniejach, skoro wsiąpił w szranki,... Pierwsze mu zgodnie ustępując wianki (P, 17) - [Конрад] Першы ў крэпасці ломіць запоры. Дзе ж сілай можна ў гульні паказацца... Яму прышынства даецца ўсімі (V, 231) - перадаў не „прамы” змест лексічных і граматычных адзінак, якія складаюць тэкст, а „вытворны”, што прысутнічаў у МА як бы ў схаваным выглядзе, успрымаецца толькі з усяго выказвання як сэнсавага цэлага.

Падобны тып эквівалентнасці захавання ў перакладзе апавядання аб прыгодах чорта ў карчме, якое гучыць па-польску наступным чынам: *Na patrona z trybunału, Co milczkiem wypróżniał rondel, Zadzwonił kieską pomalu, Z patrona robi się kondel* (B, 60). Даслоўны змест арыгінала: *над адвакатам з трыбунала, які ўпотаі апусціў каструлю, названіў кашальком, і з адваката зрабіўся сабака*. Параўнаем з МП: Адвакату з трыбунала, Абгрызаў што костку ўпарта, Пазваніў машной памалу, Адвакат зрабіўся хартам (III, 333). Ад даслоўнасці Купала адступіў, але мэта камунікацыі захавана - характар жарту перададзены ў стылі беларускай народнай творчасці.

Прааналізаваўшы моўныя асаблівасці купалаўскіх перакладаў твораў Міцкевіча, неабходна заўважыць, што перакладчык зразумеў высокае майстэрства слова і паэтычную дасканаласць твораў аўтара. Купала нібы пераўвасобіўся ў Міцкевіча, засвоіў яго тэмпераментнае паэтычнае адчуванне, але разам з тым застаўся Купалам. Перакладзеныя польскія творы сталі беларускімі, бо перакладчык унёс у іх штосьці новае, нацыянальна-беларускае. Ён пераклаў мастацкі скарб Міцкевіча ў вобраз сваёй мовы. У перакладзе застаўся і Міцкевіч, і ўзнік Купала.

Беларускі паэт не толькі данёс змест, але і захаваў жанрава-сты-

лістычныя адментасці твораў ад героіка-рамантычнай паэмы *Конрад Валенрод* да народнага жарту *Пані Твардоўская*. Паэт імкнуўся пашырыць слоўнік роднай мовы, дзеля чаго не толькі запазычваў словы польскай мовы, але і ўдала эксперыментавалі ў стварэнні новых беларускіх слоў.

Міцкевіч калісьці сказаў, што „літаратура славянства - гэта вузел, якім звязаны народы, тая адзіная галіна, якая складала для ўсіх славян агульную уласнасць”.⁵ Купала сваімі перакладамі твораў Міцкевіча звязаў гэты вузел больш моцна. Дзякуючы гэтым перакладам беларускі чытач і сёння мае магчымасць атрымаць асалоду ад бессмяротных твораў вялікага наваградчаніна, далучыцца да скарбонкі сусветнай культуры.

⁵ А. Міцкевіч, *Собрание сочинений: В 5 т.*, Москва 1952, т. 3, с. 2.